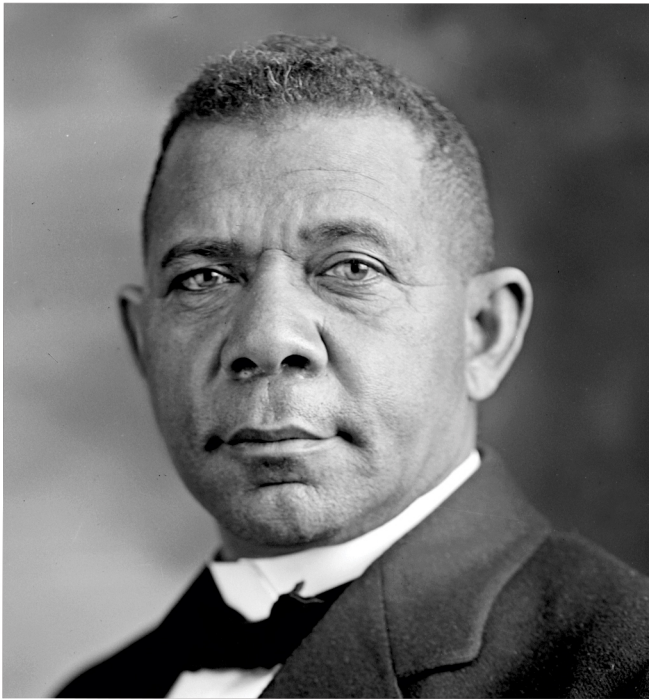


**BOOKER T.
WASHINGTON
A
SAK HKRUNG
LAM LABAU**



Ga Gale Ai: M. Brang Seng

**BOOKER T. WASHINGTON
A
SAK HKRUNG LAM LABAU**

**Published by
Burma Christian Literature Society
143, St. John's Road, Rangoon.
1956**

**Reprinted August, 2010.
Reprinted January, 2015.**

ISBN: 978-1-927468-29-6

BOOKER T. WASHINGTON

MALAWM	LAIKA MAN
Booker T. Washington a labau	2
Ga nhpaw	6
Daw I. Mayam prat	12
Daw II. Naw kaji nga yang	18
Daw III. Hpaji tam ai	24
Daw IV. Masha wa hpe karum shingtau ai	33
Daw V. Amu bungli mu hkrup ai	41
Daw VI. Tuskegee mare e jawng hpaw ai	47
Daw VII. N gun atsam dat let amu bungli galaw ai	54
Atlanta mare e lata hpaji madun poi galaw ai hta Booker T. Washington hkaw tsun ai ga ni	63

BOOKER T. WASHINGTON

BOOKER T. WASHINGTON A LABAU

(GADUN AI HKU)

Booker T. Washington ngu ai, lak lai ai shan chyang la langai mi a hpang lam hpe gawn yu ga. Mayam kasha rai nga ai. Amu bungli aja awa galaw let hpaji hpe tam la nu ai. Asak 20 hte 30 ning lapran e, Munghpawm America mung hta mying dan hkung ai jawng kaba langai hpe hpaw nna up hkang lai wa sai.

MA KAJI PRAT

Booker T. Washington gaw, 1859 ning e Virginia ginwang na malut sun kaba langai mi hta shangai ai wa re. Kawa kadai re ai hpe nchye lu sai. Kanu chyawm gaw, mayam num rai nga ai. Naw kaji nga yang na mying Booker rai lu ai. Raitim, jawng lung nga ai aten hta Washington ngu nna galai shamyng wu ai. Booker hte Washington lapran na ‘T’gaw, shanhte African shan chyang amyuni hta kaji kawoi ni kaw nna hkrat wa ai mying hkawt gadun ai hku rai lu ai.

Booker T. Washington gaw ma naw rai nga ai kaw nna hpun hta, hkaja, n ta wang ye shatsawm ai hte kalang lang shi a madu kasha jawng sa ai shaloi laika hpai sa ya ai amu re ai ni hpe galaw ra ai. Shingrai madu kasha a laika hpai sa ya let laika sharin jawng de shawng na lang du sa ai hte rau shi hta laika sharin mayu ai myit pru wa lu ai. Rai timung, dai aten hta shan chyang mayam amyuni hpe laika sharin na ahkang n jaw ai majaw, Booker T. Washington a myit hta “Ngai matsan ai gaw laika ngu ai mi chye la ai baw n rai ang ni ai”nga nna myit kaji nga ai.

JAWNG LUNG LU AI AHKANG

Ya, Booker T. Washington a asak 8 ning du ai aten hta, America mung ting na mayam ni hpe dat kau ma ai. Booker a n ta masha ni mung Virginia ginwang a sinna maga de htawt nga ma ai. Shingrai Booker gaw kawa dim hte jum ju ai amu galaw magang sai. Kade nna yang dai jum ju dabang makau e mare kaji langai mi nga pru ai hte dai mare hta shan chyang masha ni a matu shana laika sharin ai jawng langai mi hpaw ma ai. Dai kaw nna Booker mung laika sharin hpang wa nu ai.

BOOKER T. WASHINGTON

Lani mi hta kaga jum ju manang ma lahkawng gaw, shan chyang ni a matu san san hpaw tawn sai laika sharin jawng langai mi a lam tsun jahta nga ai hpe Booker na wu ai. Dai jawng gaw Hampton mare e rai nga ai. Booker mung, dai jawng de laika nachying sa sharin mayu ai raitim, kawa dim ni kaw na ahkang nlu ai majaw naw sharang nga ai.

Ya Booker a asak 13 ning rai mat sayang she jawng sa lung na ahkang tsam mari lu wu ai. Deng 500 tsan ai Hampton mare de rawt mat wa sai. Dai aten hta Motor, hkarang leng ngu ai mi nnga; dumsu leng, gumra leng ni hpe sha lang ma ai. Deng 500 hkrum lam hta Booker hkrum sha ai shoihpa law la ai. Pyaw ai mung lai tut, ruyak amyu myu mung kadup nu ai. Shingrai hpang jahtum jawng de du mat nu ai.

Jawng e jawng ma gaw hpring boi sai. Raitim, Booker a set lasau re ai hte kangka re ai lailen a majaw, jawng up sarama kaba yu sharawng nna shi hpe hkap shawn la na matu san poi kaji mi hkap san yu wu ai. San ai lam gaw sarama kaba a gawk hpe dun ye ye shangun ai rai nga ai. Booker hpe hkrai sha gawk e ngam kau da nhtawm sarama gaw kaga shara de hkawm mat wa sai. Booker chyawm gaw, ding hpring kangka ai wa rai nga ai hte maren gawk hpe mali lang tup ye shatsawm ngut jang; lahkum, saboi ni hpe mung atsai awai katsut kau wu ai. Sarama kaba bai du wa ra ai; shi a hpajet hte gawk na rai ni hpe hkan ahtawk katsut yu yang numhpu hkyep mi mung n kap sai. Booker T. Washington dai san poi hpe mying kaja hte awng la sai hku rai nga ai.

JAWNG SARA

Booker T. Washington gaw, masum ning laman dai jawng na laika tsang htum hkra hpe sharin shangut la wu ai. Shingrai awng la ngut jang, shi a nga shara madung Mukden mare e shan chyang ma ni a matu laika sharin jawng langai mi wa hpaw wu ai. Lahkawng ning tup jawng sara galaw ai hpang America mung a mare kaba Washington na Chyum Jawng hta Chyum Laika bai sa sharin matut nga ai. Chyum Jawng e shata matsat na jang hpyen du kaba langai mi Booker hpe Hamton mare e jawng sara bai wa galaw ya na hpyi nem wu ai. Booker mung kabu gara hte dai ga hpe hkap la madat ya wu ai. Dai aten hta Booker a asak 20 ning sha naw rai nga ai.

BOOKER T. WASHINGTON

Amu bungli lam hta myit galu kaba hte htep lahti shakut chye ai wa, shawa e kam ai wa re majaw 1881 ning hta Alabama ginwang Tuskegee shara hta hpaji hte Normal jawng langai mi hpaw na Booker hpe lit shangun manu ai. Jawng hpaw hpana na matu jawng n ta nnga, gumhpraw a rang mung n lu ai raitim, Booker a atsam marai hte shakut shaja ai majaw kade nna yang, shan chyang ni a matu kaja htum ai jawng kaba langai mi hpaw la lu manu ai. Booker a asak 22 ning sha naw rai nga ai. Dai jawng, laning hte laning grau grau galu kaba jat wa ai hte ya gaw jak hpaji, lata hpaji sharin ai jawng kaba langai mi tai wa sai. Shaning shagu jawngma 3000 jan sa sharin la nga ma ai. Kaga mung hkan na masha law law mung dai jawng de sa du yu la nga ma ai.

GA TSUN SHAGA KUNG AI WA

Tuskegee jawng kaba gaw shawa a alu gumhpraw e sha madi shadaw tawn ai jawng rai nga ai hte maren jawng a matu alu gumhpraw lu hkra jawng up wa Booker nan mare shagu de jawng a lam tsun dan let tara hkan hkaw ra ai. Shi tsun hkaw dan nna jawng a lam chye na ya ai kadai mung alu n jaw ai nnga lu ma ai. Dai aten hta, shawa a man e ga tsun ram htum ai wa tai nna Booker a mying mung ting hta dan hkung wa lu ai.

SHAGRAU SHA A HKRUM AI

1896 ning hta Booker T. Washington gaw, America mung e gum hkawng htum ai Harvard University jawng kaba kaw nna jaw shagrau dat ai M.A. amying hpe lu la wu ai. Bai, 1901 hta Dartmouth College nna mung LL.D. (Upadi chye htum ai wa) ngu ai mying hpe lu la wu ai.

Dr. Washington gaw America mung Gumsan magam Cleveland a jinghku kaba langai mi mung tai wa sai hta n ga, English hkawkam Victoria e nan shat shaga daw, shagrau ai mung hkam la nu ai.

SI WA MAHKA

1915 ning na ginhtawng mahka rai nga ai. Lani mi hta Dr. Washington gaw zuphpawng langai mi kaw shawa masha hpe hkaw tsun nga ai. Shaga ngut mahka e n gun nrawng sai majaw, kadawng mat wa sai. Si wa na re ai hpe dum ai hte maren

BOOKER T. WASHINGTON

shi si jang shi a shangai shara buga madung de she wa lup na
matu htet kau da wu ai. Shi tsun htet ai hte maren shi hpe
Alabama ginwang Tuskegee shara du hkra wa sa manu ai. Kaja
wa shi a shangai shara du ai hpang shana jang nsoi nsa hkyet mat
salu ai.

GA NHPAW

Lai wa sai 100 ning daram du hkra mungkan pinra ntsa e masha shada rim yam sha ai htung hking hpe tawn lai wa masai. Shawng nnan e mayam ngu ai ni gaw hpyen majan sum nna rim la hkrum ai ni, shing nrai hka kap nna hka hpe bai nwa lu ai majaw dut kau hkrum ai ni rai nga ai. Aten ladaw na wa ai hte masha gaw tinang a law hpa myit hpe hkrai hkan machyu wa ai aten hta dusat hpe zawn masha shada rim yam sha chye wa ma ai.

Sinna mungdan ni hta hpa majaw mayam tawn ai lam nga wa a ta? yu yu ga. America mung dingda daw de pasi yi, malut yi law law galaw wa ai kaw nna rai nga ai. Dai aten hta sumpun hpe jak hte da h pang wa sai majaw dai jak ni hte ri na, da na matu pasi law law ra nga ai. Shingrai nga yang, America mung dingda ga gaw pasi hkai na htap htuk la ai shara re hpe mu chye la ma ai. Rai timung, dai mungdaw hta nga ai America masha ni mahtang n law nga ma ai hta n ga, jan, marang nhkam lu ma ai majaw pasi yi hkan amu galaw na matu jahpu manu law law hkrat nna nchyang saw ra nga ma ai.

Dai aten hte hta Arab masha ni gaw sanghpaw hte Africa dan de sa nna, dai mung ga hta nga ai shan chyang masha ni hpe ri, nhtu, sanat hte rim shama gyit la nhtawm, mayam ra ai mung shagu de dut sha nga ma ai. Gade nna yang dai mayam hpaga amu hpe Dutch, English hte America masha ni mung bai hkan galaw ma ai. Africa dan kaw nna lu rim wa ai shan chyang masha ni hpe America mung dingda daw pasi yi hkan mayam shatai ma ai. Pasi yi madu ni mung, mayam lu jang nchyang nsaw ra sai majaw amyat law law lu la nga ma ai. Dai majaw, shaning tsawmra na hkra wa mayam hpaga amu kaba maden jat wa malu ai.

Dai h pang, dai zawn masha shada da tsawra ai myit n rawng, n tara ai hku yam sha hkat nga ai, matsat shabat amu hpe Hkriststan Sasana sara ni hkan mu ma ai. Myit hta hkra la nga malu ai majaw dai hpe pat kau lu hkra shakut bang wa ma ai. Kaja wa gade nna yang mayam hpaga la ni shanhte ra ai hku nau wa nhkan lu masai. Rai timung, dai hpaga hpe ndut ndang ga lu hkra gumhpraw law law htum nna naw shakut nga ma ai. Dai h pang mayam rim, mayam dut ai lam hpe mung du Asuya ni e pat kau manu ai. Tsang mi bai tawt nhtawm1833 ning hta

BOOKER T. WASHINGTON

English ni up ai mung shagu na mayam ni bai Upadi hte ndat nmai hku dat kau ma ai. America mung e mayam dat ai aten hta nga nga chyalu shan chyang mayam 9,000,000 dalam rai nga ai.

Ndai zawn mayam rem ai lam hte seng nna America dingdung daw hte dingda daw gaw shaning 50 ning dalam ndang kalang rai hkat masai. Mayam rem ai lam gaw n tara ai, n kaja ai nga nna dingdung daw de na ni myit la ma ai. Dingda daw de nga ai ni mahtang pasi yi hte malut sun hkan shanhte nan amu nkam galaw ma ai majaw, mayam ni hpe shangun sha yang sha nga mu nga mai lam byin na re, nga nna myit la ma ai.

Shingrai myit ai nhkrum, mang ai n rum ma ai majaw, 1861 ning hta America mung dingdung daw hte dingda daw majan kaba byin ma ai. Dai majan hta mayam ntawn ga, nga ai dingdung daw de na ni padang ninglaw lu nna 1863 ning hta Gumsan Magam Abraham Lincoln gaw Munghpawm America mung e nga ai mayam mahkra hpe dat kau nu ai. Majan hpe 1865 ning e shangut ma ai. Masha asak hte arung arai tsawmra wa sum hten sai hta n ga, dingdung daw hte dingda daw shada myit n ngwi npyaw rai mat ma ai. H pang kade ning nna yang, mung masha law malaw e tsawra ai Gumsan Magam Abraham Lincoln hpe nhkru nshawp ai ni e lagu mayun sat kau masai.

Da ndai gaw, mungkan e nhkru n tara ai lam langai ngu mai ai masha shada kahpu kanau zawn tsawra nga ga; ngu ai myit mada lam de lahkam mi shang jat sai hku re. Shinggyim masha ni nga mu nga mai galu kaba wa na matu yaw shada ai lam shagu gaw awng dang wa u ga law. Masha n kau mi “chyarlu ai, hpaida da ai ngu ai gaw moi kaw nna nga wa sai majaw, ya hpang de mung a nga nga na re” nga nna tsun chye nga ai. Dai hku nrail, dai gaw n kaja ai baw rai nga mali ai majaw shamat kau saga nga nna myit da ting bang wa yang mat mat wa na sha re.

Ndai anhte a aprat hta mayam naw tawn ai mung, ngu na mi n mu saga ai. Anhte Munghpawm Myen mung e mung, ji woi ji wa ni a prat e mayam rem ga ai rai timung, 1926 ning English Asuya a npu e rai nga yang mayam yawng hpe dat kau saga ai. Moi shawng de pyi galaw lai wa saga ai majaw n hkru ai, n kaja ai baw raitim, hpang de mung naw galaw nga na ga ai kun? nre. N mai sai. Teng man ai lam hpe mu yu, na yu nna chye la sai ni yawng myit mang langai sha hte jawm shakut wa ga yang, dai

BOOKER T. WASHINGTON

teng man ai gaw n teng n man ai hpe dang kau na chyalu sha rai nga ai. America mung e mayam dat kau ai h pang dingda daw de na America masha ni gaw, dai mayam ni hpe kachyi mi mung n karum mayu ma ai. Dingdung daw de na ni mahtang myit galu kaba hte dai shan chyang mayam ni hpe hpaji sharin shapan dat ma ai. Ya ndai laika buk a yaw shada ai gaw, shan chyang jawng langai mi hte shan chyang jawngma langai mi kaning rai tinang a amyu a matu shakut wa sai hpe htawn shana dan na matu rai nga ai.

Shan chyang ni a matu shawng nnan hpaw ai jawng gaw Virginia ginwang Hampton mare e rai nga ai. Dai shara gaw, America mung e shan chyang mayam shawng woi bang ai shara re. Jawng up wa hpyen du kaba General Armstrong rai nna, shi a atsam marai majaw jawng mung grai galu kaba lawan nga lu ai. Shi a lam hpe, ndai kaw gadun ai hku htawn shana na ga ai.

General Armstrong gaw, Pacific nammukdara ka-ang na Hawii tsunlawng e shangai ai wa re. Kawa, dai tsunlawng e nga ai sasana sara rai nga ai. Bai hpaji dap hte seng ai Wungyi wa mung rai nga ai. Kasha hpe atsawm sha sharin chye ai majaw kasha Armstrong gaw naw kaji kaw nna li hkang, li shap, shi hta grau kaji ai ma ni hpe laika sharin ya, shangwi shapyaw ya, shi laika gayet ai jak rai ni hpe yu lajang re ai hpaji ni hta masha e layung madi ram hkra chye chyang ai wa rai nga ai.

1860 ning hta kawa dingla gumra ntsa kaw nna di hkrat si mat ai h pang, America mung de hpaji matut sharin na matu sa wa sai. Shi B.A awng nhtawm jawng pru wa ai aten hta America mung dingdung hte dingda daw majan kaba baw sai. Armstrong shi nan America masha nre ai raitim, dingdung daw de kap nna shan chyang mayam ni a shanglawt lam matu shang gasat lawm nu ai.

Armstrong gaw n den grai rawng ai, masha hpe chye woi awn ai, lawu de na ma ni hpe chye tsawra ai a majaw arawng aya rawt lawan nga ai. Shingrai 1863 ning hta mayam prat kaw na lawt lai lu sai shan chyang hpyen hpung kaba hpe woi awn nu ai. Majan laman dai dap hta ningbaw tai let woi gasat sai. Dai dap gaw mying kaba pru ai hpyen dap kaba tai wa ai hte shi nan mung Brigadier General du kaba aya hpe lu la wu ai. Hpyen amu naw gun nga ai kaw nna shan chyang masha ni a galu kaba lam shi sum ru yu nga ai.